

Hyperion

Friedrich Hölderlin

Saksa keelest tõlkinud Mati Sirkel

Hyperion Bellarminile

Elan nüüd Aiase²² saarel, kallil Salamisel.

Armastan Kreekamaad igal pool. Ta on minu südame värvi. Kuhu ka ei vaataks, sinna on maetud mõni rõõm.

Ent ka meie ümber on nii palju armast ja suurt.

Ehitasin eelmäestikku endale mastiksipuuokstest onni ning istutasin selle ümber sammalt ja puid ja tüümiani ja kõiksuguseid põõsaid.

Seal veedan ma oma armsaimad tunnid, seal istun terveid õhtuid ja vaatan Atika poole, kuni mu süda hakkab liialt peksma; siis võtan oma püügiriistad, lähen alla lahe äärde ja püüan kalu.

Või ka loen oma mäel vanast uhkest meresõjast, mis möllas kord Salamise ees metsiku, aga targasti juhitud taplusena, ja rõõmustan vaimu üle, mis suutis sõprade ja vaenlaste raevlikku kaost juhtida ja taltsutada otsekui ratsanik ratsut, ning tunnen siiraimat häbi omaenda sõdalasloo pärast.

Või vaatan välja merele ja mõtlen oma elust, selle tõusudest ja mõõnadest, selle õndsusest ja kurbusest, ja mu möödanik kõlab mulle sageli nagu mõni keelpill, millel meister käib läbi kõik helikõrgused, heites varjatud korras üksteise peale dissonantse ja harmooniaid.

Täna on siin ülal kolmekordselt ilus. Kaks lahket vihmapäeva on jahutanud õhku ja eluväsinud maad.

Maapind on haljamaks läinud, põllud avatumaks. Otsatult seisab kuldne nisu segamini rõõmsate rukkililledega ning heledalt ja selgelt kerkivad hiie sügavusest tuhat lootusküllast mäetippu. Õrnalt ja suurelt jookseb läbi ruumi iga kaugusejoon; otsekui

²² Trooja sõja kangelane Aias pärines Salamise saarelt.

trepiastmed tõusevad mäed lakkamatult üksteise järel kuni päikeseni. Kogu taevas on puhas. Taevalaotusele on ainult valgust õhatud, ja nagu hõbedane pilveke rändab päise päeva ajal mööda häbelik Kuu.

Hyperion Bellarminile

Mul pole kaua sellist tunnet olnud kui praegu.

Nagu Jupiteri kotkad muusade laulu kuulan endas kostvat imelist otsatut heakõla. Meeled ja hing kiusatustest vabad, tugevalt, rõõmsalt ja naeratavtõsiselt mängin vaimus saatuse ja kolme õega – pühade moiradega. Täis jumalikku noorust hõiskab kogu mu olemus iseenda üle, kõige üle. Otsekui tähistaevas olen ma paigal ja liigun.

Kaua ootasin ma sellist piduaega, et sulle taas kirjutada. Nüüd olen küllalt tugev, et sulle jutustada.

Keset mu süngeid muserdusepäevi kutsus üks Kalaureia tuttav mind endale külla. Pean minema tema mägedesse, kirjutas ta mulle; seal olevat elu vabam kui mujal ja sealgi õitsevat keset kuusemetsi ja tormakaid jõgesid sidrunipuuhüed ja palmid ja armsad võrtsid ja mürdid ja püha viinapuu. Ta rajanud kõrgele mäkke aia ja ehitanud maja; selle tagaküljele pakkuvat varju tihedad puud ning kuumadel suvepäevadel häilivat vaikselt selle ümber jahutavad tuuleõhud; otsekui linnul seedripuu ladvast ulatuvat pilk alla sügavikesse, külade ja haljaste küngasteni ning saare rahulolevate loomakarjadeni, kes kõik pikutavat laste kombel uhke mäe ümber maas ning joovat tema vahutavatest ojadest. See ärgitas mind veidi. Läksin laevale selgel sinisel aprillipäeval. Meri oli ebatavaliselt ilus ja puhas ning õhk kerge nagu kõrgemal taevalaotuses. Hõljuvas laevas jätsin ma maa selja taha nagu mõne hõrgu roa, kui ulatatakse püha veini.

Asjata paneb sünge meel vastu mere ja õhu mõjule. Ma lasin asjadel minna, ei küsinud enda ega teiste järele, ei otsinud midagi, ei juurelnud millegi üle, lasksin paadil end poolunne hällitada ja kujutlesin, et leban Charoni lootsikus. Oo, magus on nõnda unustuse karikast juua.

Mu rõõmus laevnik oleks minuga meelsasti rääkinud, aga ma olin väga sõnaaher.

Ta näitas paremalt ja vasakult mulle siniseid saari, aga ma ei vaadanud neid kaua ja libisesin taas oma armsatesse unelmatesse. Kui ta lõpuks osutas vaiksetele mäeharjadele kauguses ja ütles, et varsti oleme Kalaureias, teravdasin tähelepanu ning kogu mu olemus avanes imelisele väele, mis äkitselt mängis minuga sulnilt ja vaikselt ja seletamatult. Suurisilmi, imestades ja rõõmsalt vaatasin ma kauguse saladustesse, mu süda värises kergelt ning mu käsi pääses valla ja haaras lahke rutuga laevnikust. „Nii?” hüüdsin ma. „See on Kalaureia?” Ja kui ta mulle seepeale otsa vaatas, ei teadnud ka ma ise, mida endaga peale hakata. Ma teretasin oma sõpra imelise õrnusega. Kogu mu olemus oli täis sulnist ärevust.

Kohe pärastlõunal tahtsin ühe osa saarest läbi käia. Metsad ja salajased orud veetlesid mind kirjeldamatult ning sõbralik päev meelitas kõik esile.

Oli nii ilmselge, kuidas kõik elav ihkab rohkemat igapäevasest toidust, nagu linnul ja loomalgi on oma pidupäev.

Seda oli hurmav vaadata! Nii nagu ema meelitavalt küsib, kes lapsukestest on talle kõige kallim, ja kõik lapsed tormavad talle sülle ning väikseimgi sirutab veel hällist käsi tema poole, nii lendas ja hüppas ja pürgis iga elu välja jumalikku õhku ning putukad ja pääsukesed ja tuvid ja kured sagisid omakeskis hõiskavas segaduses sügaval ja kõrgel, ning keda maa kinni hoidis, selle samm muutus lennuks, ratsu kihutas üle kraavide ja metskits üle tarade, ning merepõhjast tõusid kalad ja tegid vee kohal hüppeid. Kõigile tungis emalik õhk südamesse ning tõstis neid ja tõmbas enda poole.

Ja inimesed astusid oma ustest välja ning tajusid imeliselt seda vaimset häilimist, mis liigutas tasakesi õrnu juukseid otsmiku kohal ja jahutas päikesekiiri, ja nad päästsid rõõmsalt oma rüüd valla, et seda oma rinnale lasta, hingasid sulnimalt, puudutasid õrnemalt kerget selget meelitavat merd, milles nad elasid ja olid.

Oo, meis tulivägevalt elava ja valitseva vaimu õde, püha õhk! Kui ilus on see, et sa saadad mind, kuhu ma ka ei rändaks, kõikjal kohalolev ja surematu!

Lastega mängis see kõrge element kõige ilusamini.

Üks ümises rahumeeli nina ette, teine jorises omal viisil laulukest, kolmandal vallandus kurgust rõõmus hõisk; üks sirutas end, teine kargas õhku, kolmas uitas süvenenult ringi.

Ja kõik see oli ühe heaolu keel, kõik oli vastus hurmava tuuleõhu hellitustele.

Ma olin täis kirjeldamatut igatsust ja rahu. Mingi võõras vägi valitses mind. „Lahke

vaim,” ütlesin ma omaette, „kuhu kutsud sa mind? Kas Elüüsiumi või kuhu?”

Läksin metsas ülesmäge piki nirisevat oja, mis kord tilkus alla kaljudelt, kord vulises ohutult üle kruusakivide; org kitsenes aegamööda ja muutus võlvkäiguks ning lõunavalgus mängles üksildaselt vaikivas pimeduses.

Siin – oh, kuidas tahaksin suuta rääkida, Bellarmin, kuidas tahaksin kirjutada sulle täies rahu!

Rääkida? Olen rõõmutundmises ju algaja, ma tahan rääkida!

Vaikus elab ju õndsate maal ning tähtede kohal unustab süda oma häda ja keele.

Seda jumalikkust, mis mulle ilmus, olen hoidnud pühalt alal, olen kandnud seda endas otsekui palladioni²³! Ja kui saatus minust edaspidi kinni haarab ning mind ühest kuristikust teise pillutab, uputades minus kõik jõud ja mõtted, siis peab see ainumas minus ometi minust kauem elama ning helendama ja valitsema minus igaveses hävimatus selguses!

Nii lebasid sa väljavalatult, sulnis elu, nii tõstsid sa pilgu, tõusid püsti, seisid nüüd saledas täidluses, jumalikult rahulik, ja taevalik pale oli veel täis rõõmsat vaimustust, milles ma sind segasin!

Oo, millest võib veel rääkida too, kes on selle silma vaikusse vaadanud, kellele on avanenud need magusad huuled?

Ilu rahu, jumalik rahu! – millest muust võib abi leida too, kes on kord sinu varal rahustanud möllavat elu ja kahtlevat vaimu?

Ma ei saa sellest rääkida, aga on ju olemas tunde, mil parim ja kauneim ilmub nagu pilvede sees ning aimava armastuse ees avaneb täiuslikkuse taevas – siis, Bellarmin, mõtle selle olemusele, siis painuta koos minuga põlvi ja mõtle minu õndsusele, kuid ära unusta, et mul oli olemas see, mida sina ainult aimad; et ma nägin omaenda silmaga seda, mis sulle paistab vaid nagu pilvedes olevat.

Et inimesed võivad aeg-ajalt öelda, et nad tunnevad rõõmu! Oo, uskuge, te pole rõõmust veel aimanudki! Tema varjugi vari pole teile veel ilmunud! Oh, minge ja ärge rääkige sinisest taevalaotusest, teie, pimedad!

²³ Troojast tuntud puunikerduspilt linnade kaitsjast Athenast.

Et inimene võib saada nagu lapseks; et veel pöördub tagasi kuldne süütuse aeg, rahu ja vabaduse aeg; et siiski on olemas rõõm, puhkepaik siin maa peal!

Kas inimene pole vananenud, närbunud, kas ta pole nagu langenud leht, mis ei leia üles oma tüve ja mida nüüd vaid tuuled ringi kannavad, kuni liiv ta matab?

Ja ometi pöördub inimese kevad tagasi!

Ärge nutke, kui ka kõige uhkema õitseage saab mööda – peagi ta nooreneb taas! Ärge kurvastage, kui teie südamemeloodia jääb tummaks – küll peagi tuleb üks käsi, mis selle häälde seab!

Milline olin siis mina? Kas polnud ma nagu katkine keelpill? Veidi ma veel küll helasin, aga need olid surmahelid. Olin laulnud endale sünget luigelaulu! Oleksin pununud endale suripärja, aga mul oli ainult talvelilli.

Ja kus oli siis nüüd see surmavaikus, mu elu öö ja viletsus, kogu kehv surelikkus?

Tõsi küll, elu on vaene ja üksildane. Me elame siin all nagu teemant kaevanduses. Asjatult küsime, kuidas sattusime siia alla, et leida taas tee üles.

Me oleme nagu tuli, mis uinub peenes oksas või kruusakivis, ning otsime iga hetk ahta vangipõlve lõppu, pingutame selle nimel. Aga nad tulevad ja kaaluvad üles võitluse ajastud, need vabanemise hetked, mil jumalikkus lõhub vangikongi, mil leek pääseb valla puidust ning loidab võidukalt tuha kohal, ah, mil meil on tunne, nagu pöörduks lõast pääsenud vaim triumfiga tagasi päikese saalidesse, unustades kannatused ja vangipõlve.

Hyperion Bellarminile

Kord olin ma õnnelik, Bellarmin! Kas pole ma seda veelgi? Kas poleks ma õnnelik ka siis, kui see püha silmapilk, mil ma neiu esimest korda nägin, oleks olnud viimane?

Korraga nägin ma teda, seda ainsat, keda otsis mu hing, ja täiust, mille me saadame üles tähtede taha, mille lükkame edasi kuni aja lõppemiseni – seda tajusin ma siin ja praegu.

Ülim oli siin, selles inimloomuse ja asjade ringis oli see siin!

Ma ei küsi enam, kus see on; see oli maailmas, see võib maailmas tagasi pöörduda, nüüd ainult peidetumalt. Ma ei küsi enam, mis see on; ma nägin seda, ma õppisin seda tundma.

Oo, teie, kes te otsite ülimat ja parimat teadmiste sügavusest, tegutsemise möllust, mineviku pimedusest, tuleviku labürindist, haudadest või tähtede kohalt, kas te teate seda

nime, selle nime, kes on üks ja kõik?

Tema nimi on Ilu.

Kas teadsite, mida te tahtsite? Mina veel ei tea seda, kuid aiman ning haaran kaasa need teised ja viin nad endaga ühes, nagu suur jõgi viib väiksemad ookeani.

Ja sina näitasid mulle teed! Koos sinuga sain ma alguse. Pole kõneväärtki need päevad, mil ma sind veel ei tundnud – oo, Diotima, Diotima, sina, taevalik olend!

Hyperion Bellarminile

Unustagem, et on olemas aeg, ja ärgem lugegem elupäevi!

Mis on aastasajad selle silmapilgu kõrval, kui kaks olendit teineteist aimavad ja teineteisele lähenevad?

Näen veel praegugi seda õhtut, mil Notara viis mind esimest korda tema majja.

Ta elas meist vaid mõnesaja sammu kaugusel mäejalamil.

Tema ema oli arukas õrn olevus; vend oli lihtne lõbus poiss; ning nad mõlemad andsid kõiges tunnistust, et maja kuninganna on Diotima.

Ah, tema kohalolek pühitses ja kaunistas kõike. Kuhu ma ka ei vaadanud, mida ka ei puudutanud, tema jalamatti, tema pehmet istet, tema lauakest – kõik oli temaga salaliidus.

Ja kui ta mind esmakordselt nimepidi hüüdis, kui ta tuli mulle ise nii lähedale, et ta süütu hingeõhk puudutas mu kuulatavat olemust! –

Me rääkisime omavahel väga vähe. Rääkimine paneb häbenema. Heliks tahaks ju saada ja ühineda üheks ainsaks taevaseks lauluks.

Millest me oleksimegi pidanud rääkima? Me nägime ainult teineteist. Endast rääkimist me pelgasime.

Lõpuks rääkisime elust maa peal.

Nii leekivat ja lapselikku hümni pole Maale veel lauldud.

Meile tegi head, et saime oma südame üliküllust hea emakese

Looduse rüppe puistata. Tundsim kergendust nagu puud, kui suvetuul raputab nende viljakaid oksid ja nende magusad õunad rohtu varistab.

Me nimetasime Maad üheks taeva lilledest ja taevast elu otsatuks aiaks. Ütlesime, et nii nagu roose rõõmustab kuldne õietolm, nii pakuvad sangarimeelse päikesevalguse kiired

rõõmu Maale. Ütlesime, et Maa on uhke ja elav olend, ühteviisi jumalik, kas voolab tal südamest vihast tuld või mahedat selget vett; ikka õnnelik, kas ta toitub kastepiiskadest või äikesepilvedest, mida taeva abil endale naudinguks teeb; päikesejumala ikka truumalt armastav teinepool, algselt ehk temaga veel tihedamaltki seotud, kuid siis kõikvõimsa saatuse poolt lahutatud, et ta teda otsiks, talle läheneks, temast kaugeneks ning lõbu ja leina saatel küpseks ülima iluni.

Nii me rääkisime. Ma esitan sulle selle sisu, vaimu. Aga mis on see ilma eluta?

Juba hämardus ja me pidime minema. „Head ööd, te, inglisiilmad,” mõtlesin ma südames, „ja ilmu mulle peagi taas oma rahus ja külluses, ilus jumalik vaim!”